

Brüssel, 2. mai 2023
(OR. en)

8863/23

Institutsioonidevaheline
dokument:
2023/0079(COD)

COMPET 380
IND 202
MI 348
POLCOM 72
WTO 58
RELEX 519
RECH 154
CODEC 739

MÄRKUS

Saatja:	Eesistujariik
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega luuakse kriitilise tähtsusega toorainete turvalise ja jätkusuutliku pakkumise tagamise raamistik ning muudetakse määrusi (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, 2018/1724 ja (EL) 2019/1020 – Poliitiline mõttevahetus

Delegatsioonidele edastatakse lisas eesistujariigi märkus, milles käsitletakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanekut, millega luuakse kriitilise tähtsusega toorainete turvalise ja jätkusuutliku pakkumise tagamise raamistik ning muudetakse määrusi (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, 2018/1724 ja (EL) 2019/1020, pidades silmas konkurentsivõime nõukogu 22. mai 2023. aasta istungil toimuvat poliitilist mõttevahetust.

**Eesistujariigi märkus poliitiliseks mõttevahetuseks kriitilise tähtsusega toorainete
määruse üle**

konkurentsivõime nõukogu 22. mai istungil

EL on alustanud teekonda, et saada hiljemalt 2050. aastaks kliimaneutraalseks. Selle eesmärgi saavutamiseks peab EL välja töötama ja looma mitmesuguseid nullnetotehnoloogiaid, mis nõuavad kriitilise tähtsusega tooraineid ja strateegilisi tooraineid. Kriitilise tähtsusega toorained ja strateegilised toorained on paljude tööstuslike tarneahelate alguses. Neid ei ole vaja mitte ainult rohe- ja digipöördeks, vaid ka selleks, et suurendada ELi pikaajalist konkurentsivõimet ning säilitada meie vastupanuvõime ja julgeolek. Need toorained on hädavajalikud ka strateegilistes sektorites, nagu tervishoid, kosmos ja kaitse. Tarneahela häiretel võivad olla märkimisväärsed negatiivsed tagajärjed ELi tööstusele ja julgeolekule ning ELi poliitiliste eesmärkide saavutamisele.

Nõudlus kriitilise tähtsusega toorainete järele ei ole kunagi olnud suurem. Tohutute ülemaailmsetele investeeringute tõttu puhtasse tehnoloogiasse, digiülemineku ja suurenenud kaitsevajaduste tõttu seoses Venemaa sissetungiga Ukrainasse peaks nõudlus lähiaastatel hüppeliselt suurenema. Maavarade ülemaailmne kogunõudlus kasvab järgmise 20 aasta jooksul kahe kuni neljakordselt ning nõudlus patareide ja akudega seotud toorainete, näiteks liitiumi järele peaks suurenema praeguse tasemega võrreldes kuni 42-kordselt. Lisaks kasvab nõudlus selliste haruldaste muldmetallide nagu neodüümi, düsproosiumi ja praseodüümi järele, mida on vaja püsिमagnetite tootmiseks – mida omakorda kasutatakse näiteks tuuleturbiinides ja elektrisõidukites – aastatel 2020–2030 hinnanguliselt ligikaudu 250 %.

EL sõltub praegu kriitilise tähtsusega toorainete osas suurel määral impordist. Kriitilise tähtsusega toorainete ülemaailmne tootmine on väga kontsentreeritud vähestesse maailma riikidesse. Näiteks sõltub EL kergete haruldaste muldmetallide ja raskete haruldaste muldmetallide, galliumi ja magneesiumi osas suurel määral (üle 90 %) Hiinast. Lisaks katab Hiinast pärit import 98 % ELi nõudlusest püsिमagnetite järele. EL sõltub ka tooraine töötlemisel ja rafineerimisel suuresti mõnest üksikust riigist, näiteks kontrollib Hiina 56 % rafineeritud liitiumi ja 58 % rafineeritud mangaani ülemaailmsest tootmisvõimsusest, 63 % akudes kasutatavast koobaltist kaevandatakse Kongo Demokraatlikus Vabariigis ja 60 % sellest rafineeritakse Hiinas. Lõuna-Aafrika katab 71 % ELi vajadustest plaatinarühma metallide järele ning Türgist tuleb 98 % ELi boraaditarnetest. Mõned neist riikidest ei jaga Euroopa väärtusi ega järgi Euroopa keskkonna-, sotsiaalseid ja juhtimisstandardeid. See rõhutab vajadust otsida erinevaid koostöövorme ja tugevdada ELi kaubandussuhteid usaldusväärsete partneritega, näiteks vabakaubanduslepingute või strateegiliste partnerluste kaudu.

Kriitilise tähtsusega toorainetest on saanud ettur geopoliitilises mängus, milles EL peab olema oluline osaleja. On ilmne, et kriitilise tähtsusega toorainete allikaid on vaja mitmekesistada ja tagada varustuskindlus, et tuua kasu ELi tööstusele ja tagada, et EL suudab täita oma kliima- ja digieesmärgid ning kaitsevajadused. Selleks peab EL keskenduma oma impordi mitmekesistamisele, aga ka oma suutlikkuse suurendamisele kriitilise tähtsusega toorainete kaevandamisel, töötlemisel ja ringlussevõtul.

Hoolimata suurtest maardlatest ja töötavatest kaevandustest on EL kriitilise tähtsusega toorainete ja strateegiliste toorainete kaevandamisel, töötlemisel ja ringlussevõtul väike osaline. Paljude toorainete ringlussevõtu määr on alla 1 %. ELil on geoloogilist potentsiaali, kuid üldiselt on Euroopa mitmel põhjusel alauuritud, kusjuures üks põhjustest on ulatuslik regulatiivne koormus. Näiteks läheb maailma investeeringutest uurimistegevusse vaid umbes 2 % ELi liikmesriikidesse. Selles valdkonnas on tegemist kasutamata potentsiaaliga. Alates 2018. aastast on Euroopa Komisjon koos liikmesriikide esindajatega (ELi toorainete tarnerühma liikmed) kogunud teavet kriitilise tähtsusega toorainete projektide kohta. Praegu sisaldab andmebaas 22 riigi reserve ja ressursside andmeid 26 kriitilise tähtsusega tooraine ja seitsme täiendava tooraine kohta. Peamine kitsaskoht ELi kaevandamisprojektide algatamisel on pikad, killustatud ja ettearvamatud loamenetlused. Lisaks takistab investeeringuid Euroopa maavarade ebapiisav uurimine, vastuolud keskkonna- ja investeeringuid edendavate poliitikate vahel ning üldsuse vähene heakskiit kaevandamisele.

Nende probleemide lahendamiseks ning selleks, et tagada ELis turvaline, mitmekesine ja kestlik varustatus kriitilise tähtsusega toorainetega, esitas Euroopa Komisjon 16. märtsil teatise ja määruse kriitilise tähtsusega toorainete kohta. Teatises käsitletakse suures osas välispoliitilist mõõdet, samas kui määruses käsitletakse siseturu ja tööstuslikku mõõdet.

Kriitilise tähtsusega toorainete määrus põhineb neljal sambal. Esiteks teeb komisjon ettepaneku lisada määruse raamistikku kriitilise tähtsusega toorainete loetelu ja uus strateegiliste toorainete loetelu ning kodifitseerida need seega õigusaktides. Samal ajal pakutakse määruses välja võrdlusalusel, et parandada kriitilise tähtsusega toorainete kaevandamise, töötlemise ja ringlussevõtu suutlikkust ELis ning suunata mitmekesistamise alaseid jõupingutusi. Teiseks pakutakse määruses välja uued meetmed Euroopa kriitilise tähtsusega toorainete alase suutlikkuse suurendamiseks kogu väärtusahela ulatuses, näiteks uus raamistik selliste strateegiliste projektide valimiseks ja rakendamiseks, mis võivad kasu saada ühtlustatud loamenetlusest, ning sätestatakse riiklikud nõuded uurimisprogrammide väljatöötamiseks Euroopas. Lisaks peavad liikmesriigid tagama kõigile kriitilise tähtsusega toorainete projektidele kõigi asjakohaste lubade jaoks ühtse kontaktpunkti. Määruses pakutakse välja meetmestik Euroopa kriitilise tähtsusega toorainete ringlussevõtu ja taaskasutamise suutlikkuse suurendamiseks. Kolmandaks on määruses sätestatud meetmed ELi valmisoleku parandamiseks ja tarneriskide leevendamiseks. Lõpuks luuakse ühine juhtimisstruktuur nõukogu näol, mis nõustab ja koordineerib määruses sätestatud meetmete rakendamist ning arutab ELi strateegilisi partnerlusi kolmandate riikidega.

Mäetööstuse jaoks on probleemiks see, et aluspõhjakiivimite asukoht tuleneb geoloogilistest protsessidest ning seetõttu ei saa maardlaid erinevalt teistest tööstustegevustest ümber paigutada. Uue kaevanduse kavandamisel või uurimisel ilmnevad alati konkureerivad huvid. Selleks et kriitilise tähtsusega toorainete määrus saavutaks oma eesmärgid, peab see leidma õige tasakaalu erinevate, mõnikord vastuoluliste huvide vahel, võimaldades seega suurendada tootmist ELis, järgides samas kõrgeid keskkonnastandardeid. Mis tahes kahjuliku keskkonna- või sotsiaalse mõju leevendamine on sama oluline ka kolmandate riikide projektide puhul.

Ministritel palutakse vahetada arvamusi järgmistes küsimustes:

- Kas kriitilise tähtsusega toorainete määruses kavandatud meetmed on piisavad, et saavutada komisjoni seatud eesmärk suurendada ELi kaevandamis-, töötlemis- ja ringlussevõtusuutlikkust?
 - Kas komisjoni ettepanek tagab õige tasakaalu konkureerivate huvide vahel, näiteks keskkonnastandardite ning vajaduse vahel suurendada kriitilise tähtsusega toorainete ja konkreetsete toorainete kaevandamist, töötlemist ja ringlussevõttu ELis?
 - Kuidas saame suurendada ELi liikmesriikides ühiskondlikku heakskiitu kaevandamisele?
-